

**בבית המשפט המחוזי בירושלים
בשבתו כבית משפט לעניינים מינהליים**

**עת"ם
34113-
07-14**

- בעניין: _____
1. _____ אדקידק, ת"ז _____
  2. _____ אדקידק, ללא מספר מזהה, ילידת 2001
  3. _____ אדקידק, ללא מספר מזהה, יליד 2002
  4. _____ אדקידק, ללא מספר מזהה, ילידת 2004
  5. _____ אדקידק, ללא מספר מזהה, יליד 2009
  6. _____ אדקידק, ללא מספר מזהה, יליד 2012
  7. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר –
ע"ר מס' 580163517

ע"י ב"כ עוה"ד נועה דיאמונד (מ"ר 54665) ו/או בנימין
אחסתרובה (מ"ר 58088) ו/או סיגי בן-ארי (מ"ר 37566) ו/או
עביר ג'ובראן-דפווור (מ"ר 44346) ו/או חוה מטרס-עירון (מ"ר
35174) ו/או ענת גונן (מ"ר 28359) ו/או דניאל שנהר (מ"ר
41065) ו/או בילאל סביחאת (מ"ר 49838) ו/או טל שטיינר (מ"ר
62448)

מהמוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר
רח' אבו עוביידה 4, ירושלים, 97200
טל: 02-6283555; פקס: 02-6276317

העותרים

- נ ג ד -

רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול

באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים
רח' מח"ל 7, ירושלים
טל: 02-5419555; פקס: 02-5419581

המשיבה

עתירה מינהלית

בית המשפט הנכבד מתבקש בזאת להורות למשיבה להשיב לעותר את תושבותו, אשר נשללה ממנו
שלא כדין.

בטרם נפנה לגוף העתירה, יבקשו העותרים כי הדיון בעתירה ייערך בדלתיים פתוחות.

פתח דבר

עתירה זו עוסקת בהחלטת המשיבה לשלול מן העותר, יליד ירושלים אשר חי בירושלים רבתי כל
חייו, את המעמד היחיד בו החזיק בעולם: תושבות קבע במדינת ישראל. תושבותו של העותר נשללה
על בסיס ראיות קלושות, בלא שנשלחה לו הודעה על פקיעת מעמדו ובלא שניתנה לו זכות שימוע
עובר לשלילה.

אף אם צודקת המשיבה, והעותר התגורר תקופה מסוימת בשכונת א-ראם (דבר שהמשיבה לא
הוכיחה כדבעי), הרי שעל פי מדיניות המשיבה עצמה, לא נשללת התושבות מתושבי קבע ירושלמים

אשר עברו להתגורר בשכונות "ירושלים רבתי" אשר נמצאות מעבר לגבול השיפוט העירוני, אך בצמוד לעיר.

העותר, שאין לו מקום אחר בעולם חוץ מירושלים, שמר תמיד על זיקותיו לעיר וגם כיום, מתגורר בה עם אשתו וילדיו.

המשיבה מסרבת לחזור בה מטעותה ולבטל את שלילת התושבות של העותר. זאת, בטענות שונות ומשונות, קביעות משפטיות שגויות ומתן תשובות מזגזגות לעותרים.

מכאן העתירה.

הצדדים

1. **העותר 1** (להלן: **העותר**) הינו יליד ירושלים, תושב קבע אשר תושבותו נשללה על ידי משרד הפנים כך שנותר ללא כל מעמד בעולם וללא זכויות כלשהן.

2. **העותרים 2-6** הם ילדיו של העותר, אשר נולדו בירושלים. שלילת תושבותו של אביהם מותירה גם אותם חסרי מעמד וזכויות.

3. **העותרת 7** היא עמותה רשומה, אשר שמה לה למטרה לטפל, בין השאר, בענייניהם של תושבי ירושלים המזרחית שנפלו קורבן להתעמרות או קיפוח על ידי רשויות המדינה, ובכלל זה להגן על זכויותיהם בפני ערכאות, בין בשמה כעותרת ציבורית ובין כמייצגת אנשים שזכויותיהם נפגעו.

4. **המשיבה** הינה רשות האוכלוסין, ההגירה ומעברי הגבול. עד 31.5.2014, פעלה בכפוף לה ועדת ההשגה לזרים (להלן גם: **הוועדה**), אשר דנה, בין היתר, בטענות כנגד שלילת רישיון לישיבת קבע מתושבי ירושלים המזרחית. ביום 8.6.2014 נתן יו"ר ועדת ההשגה, עו"ד צבי גל, את ההחלטה נשואת עתירה זו.

עניינם של העותרים

5. העותר, _____ אדקידק, נולד בשנת 1972 בירושלים, לזוג הורים תושבי קבע. **לעותר אין ולא היה אף פעם מעמד בשום מקום אחר בעולם, חוץ מישראל.** העותר גדל בעיר העתיקה, בבית ברח' _____, והתגורר בה עד שנת 1996. חלק ממשפחתו התגורר בא-ראם במשך תקופה מסוימת, בסוף שנות השמונים ותחילת שנות התשעים, העותר אינו זוכר במדויק מתי. ואולם, העותר המשיך להתגורר בעיר העתיקה, וסבתו ודודתו שגרו בקרבת מקום, היו מגיעות לבית בעיר העתיקה, מבשלות ומטפלות בבית ובעותר.

6. העותר למד עד כיתה ח' (גיל 14), בבית הספר "אל-איתאם" בעיר העתיקה.

תעודת לימודים מביה"ס אל-איתאם מצ"ב ומסומנת ע/1.

7. העותר התגורר בעיר העתיקה עד שנת 1996. באותה תקופה עבד בירושלים, ברחוב עבודת ישראל בשכונת מאה שערים, בתור מדביק מודעות, אצל אדם בשם _____.

8. בשנת 1996 נכלא העותר לתקופה של כשנה.
9. בזמן שהייתו בכלא, עזבה משפחת העותר את הדירה בעיר העתיקה. לכן, כאשר השתחרר העותר מהכלא, הוא התגורר תקופה מסוימת עם אמו בא-ראם (אביו נפטר בשנת 1997).
10. בשנת 1997 נכלא העותר, עד שנת 1998.
11. בשנת 1999 נישא העותר ל____, תושבת השטחים. תחילה התגוררו בני הזוג בבית הורי העותר בא-ראם; בשנת 2000 עברו בני הזוג לעיסווייה בירושלים.
- תעודת נישואין של בני הזוג מצ"ב ומסומנת ע/2.
12. במרוצת השנים נולדו לבני הזוג חמשת ילדיהם: _____, ילידת 2001; _____, יליד 2002; _____, ילידת 2004; _____, יליד 2009; _____, יליד 2012. הילדים אינם רשומים בשום מקום בעולם.
13. במשך השנים נדה המשפחה בין עיסווייה למחנה הפליטים שועפאט. כיום מתגוררת המשפחה בעיסווייה.
14. מאז נישואיו עובד העותר בחנות ירקות ברחוב שומרי אמונים בירושלים.

פניות העותר למשרד הפנים

15. בשנת 1995 פנה העותר ללשכת רשות האוכלוסין בירושלים המזרחית (להלן: **הלשכה**), וחדש את תעודת הזהות שלו.
- תעודת הזהות של העותר משנת 1995 מצ"ב ומסומנת ע/3.
16. בשנת 1997 פנה העותר ללשכה כדי לחדש את תעודת הזהות שלו. בביקורו בלשכה, נאמר לו כי עליו להציג מסמכי מרכז חיים. נמסר לו בעל פה כי עליו לעשות כן, "כי יש בעיה עם התושבות" שלו.
17. באותה תקופה היה העותר במצב קשה, השתמש בסמים והזניח את ענייני מעמדו במשרד הפנים. כאשר החל להשתקם, בשנת 2009, פנה ללשכה ומילא טופס בקשה לרישיון לישיבת קבע (בקשה מס' 55/09). הבקשה סורבה ביום 2.6.2009 מטעמים פליליים.
- מכתב הסירוב לבקשה 55/09 מצ"ב ומסומן ע/4.
18. בשנת 2010 פנה עו"ד ויסאם עמאר, בשם העותר, ללשכה, בדרישה לחדש את תעודת הזהות של העותר. בתשובת משרד הפנים מיום 22.2.2010 נכתב, שתושבותו של העותר **פקעה בשנת 2006** ושבקשתו להשבת תושבותו נדחתה.
- תשובת משרד הפנים לעו"ד עמאר מצ"ב ומסומנת ע/5.

המגעים שניהל המוקד להגנת הפרט עם משרד הפנים

19. בסוף שנת 2010 פנה העותר למוקד להגנת הפרט, העותרת 7, לקבלת סיוע. לאור טענת משרד הפנים, כפי שעלה במכתבו משנת 2010 לעו"ד ויסאם עמאר, כי תושבות העותר "פקעה" בשנת 2006, התרכזו מאמצי הטיפול בעניינו של העותר באיסוף החומר הרלוונטי לשנות האלפיים, להוכחת תושבותו של העותר בירושלים. בין היתר, כלל הטיפול פניות רבות למוסד לביטוח לאומי, לקבלת חומרי חקירה וכן הקלטות החקירה שנערכה על ידי החברה הפרטית "מורן חקירות" עבור המל"ל.

20. ביום 10.1.2012 פנתה ב"כ העותר לגב' נעמה וקנין, ראש ענף תושבות בלשכה. בפנייה, התייחסה הח"מ למכתב הלשכה מיום 22.2.2010, לפיו התושבות פקעה בשנת 2006, וביקשה לדעת:

א. מהו תאריך הפקיעה המדויק של תושבותו של העותר;

ב. האם נשלחה לעותר הודעה על שלילת תושבותו? אם כן, ביקשה ב"כ לקבל העתק מההודעה;

ג. באשר לסיבה בגינה פקעה, לטענת משרד הפנים, תושבותו של העותר: על אילו ראיות התבססה טענת משרד הפנים, כי העותר התגורר בשטחים?

ד. באם עמדת משרד הפנים היא כי תושבות העותר פקעה לאור תקנה 1.א.11 לתקנות הכניסה לישראל (שהייה מחוץ לישראל במשך שבע שנים לפחות), האם טענת משרד הפנים הינה כי העותר לא נכנס לישראל במשך 7 שנים רצופות?

ה. היכן, לטענת משרד הפנים, התגורר העותר בשטחים?

פניית המוקד מיום 10.1.2012 מצ"ב ומסומנת ע/6.

21. ביום 7.2.2012 נתקבלה תשובת הלשכה מאותו יום. התשובה הייתה מפתיעה ומקוממת: בפתח הדברים, וכלאחר יד, נמסר כי תושבותו של העותר "פקעה" ביום 22.8.1996 – כלומר, עשר שנים לפני המועד אליו התייחס מכתב משרד הפנים מיום 22.2.2010. בשולי המכתב נכתב כי במכתב מיום 22.2.2010 חלה "טעות".

22. עוד התברר מהמכתב, כי תושבותו של העותר "פקעה" "על פי" דו"ח חקירה של המוסד לביטוח לאומי מיום 12.12.1990. זאת, לאור העובדה כי "בחקירה הוברר כי ימזה שלוש שנים שעבר לגור בשכירות באלראם", קרי אומר שהתגורר באלראם עוד משנת 1987, כך שבשנת 1996 חלפו 7 שנים לשהותו באלראם ולכן רישיון ישיבת הקבע שלו פקע".

מכתב משרד הפנים מיום 7.2.2012 מצ"ב ומסומן ע/7.

23. בהמשך למכתב משרד הפנים, פנתה נציגת המוקד למל"ל, בבקשה לעיין בחקירה מיום 12.12.1990. בתשובה מסר מר דורון מנחם, מנהל מדור גבייה, כי "לא אותרה חקירה מ-12.12.1990 בנוגע לתובע כפי שנמסר לך ממשרד הפנים לטענתך".

מכתב ממל"ל מיום 14.2.2012 מצ"ב ומסומן ע/8.

24. ביום 15.2.2012 פנתה ב"כ העותר במכתב לגב' טלי כהן מענף תושבות בלשכה. במכתב הביעה הח"מ תרעומת נוכח הטעות החמורה אשר הסתבר שנפלה במכתב מיום 22.2.2010 – טעות בעשור שלם באשר לשנת ה"פקיעה". לגופם של דברים נטען, כי הטענה לפיה ה"פקיעה" "נעשתה" על פי דו"ח חקירה מיום 12.12.1990 אינה ברורה, לאור העובדה כי בעניינו של העותר כלל לא נערכה חקירה באותו תאריך. משרד הפנים נתבקש להעביר לב"כ העותר את החקירה המדוברת, באם הוא עומד על קיומה. **כמו כן נדרש המשרד לשלוח את ההודעה על פקיעה שנשלחה לעותר בשנת 1996.**

המכתב מיום 15.2.2012 מצ"ב ומסומן ע/9.

25. ביום 29.2.2012 נשלחה תזכורת.

תזכורת מיום 29.2.2012 מצ"ב ומסומנת ע/10.

26. ביום 13.3.2012 נתקבלה תשובת משרד הפנים מאותו יום. על פי התשובה, החקירה של הביטוח הלאומי מיום 12.12.1990 מצויה בידיו של משרד הפנים, אך "מאחר ומדובר במסמך שהועבר אלינו על ידי גורם חיצוני, קרי המוסד לביטוח לאומי, הרי שאין באפשרותו (צ"ל אפשרותנו) להעבירו לצד שלישי". מאידך, כך נכתב בשולי המכתב, "יש באפשרותך לפנות אל המוסד לביטוח לאומי, בבקשה לאישור מסירת הדו"ח על ידי משרד הפנים".

מכתב משרד הפנים מיום 13.3.2012 מצ"ב ומסומן ע/11.

27. בהמשך לתשובתו הקפקאית-משהו של משרד הפנים, פנתה ביום 14.3.2012 נציגת המוקד למר דורון מנחם ממל"ל, בבקשה למתן אישור ללשכת מינהל האוכלוסין להעביר לידי המוקד את חקירת המל"ל מיום 12.12.1990.

פניית המוקד למל"ל מיום 14.3.2012 מצ"ב ומסומנת ע/12.

28. ביום 1.4.2012 נתקבל מכתב המל"ל מאותו יום, ממנו הסתבר שהחקירה המדוברת היא חקירה של אביו המנוח של העותר, ולא של העותר עצמו. למכתב המל"ל צורפה, סוף סוף, החקירה מיום 12.12.1990.

מכתב המל"ל והחקירה מצ"ב ומסומנים ע/13.

29. יודגש, כי בסיכום חקירת המל"ל נכתב כי צולמו תמונות של הבית בעיר העתיקה, וכי החוקר מסר "תצלום של חקירה זו למאיר ביד ביום 25.12.1990 בשעה 13:50". ואולם, לחקירה עצמה שהועברה למוקד לא צורפו כלל צילומים.

30. באותו יום בו התקבל דו"ח החקירה, פנתה הח"מ שוב לגבי טלי כהן. במכתב הפנייה הוזכר, כי נותרו מספר שאלות ללא מענה, באשר להודעת הפקיעה (והעתק ממנה אשר נתבקש ע"י המוקד) ובאשר לשאלת תקופת שהייתו של העותר, לכאורה, מחוץ לתחומי ישראל.

מכתב המוקד מיום 1.4.2012 מצ"ב ומסומן ע/14.

31. ביום 18.4.2012 נשלחה תזכורת.

מכתב תזכורת מיום 18.4.2012 מצ"ב ומסומן ע/15.

32. ביום 8.5.2012 נשלחה תזכורת נוספת. המכתב נשלח לגבי טלי כהן ולגבי מלי דודיאן, הממונה על חופש המידע ברשות האוכלוסין.

התזכורת מיום 8.5.2012 מצ"ב ומסומנת ע/16.

33. ביום 21.5.2012 התקבל מכתב ממשד הפנים, בזו הלשון:

תושבותו של מר אשרף פקעה כדין ביחד עם אמו בשנת 1996 ולכן לא נשלחה לו הודעה פרטנית **בהיותו קטין** כפי שנמסר לך עוד במכתבנו מיום 7.2.2012. רישיון ישיבת הקבע של מרשך פקע בגין מגורים בקביעות באזור בתקופה שבין 1987-1996. נושא הזיקות לא נכנס לשיקול הדעת בשאלת הבקשה לרישיון לישיבת הקבע היות ועמדת המשטרה הינה לסרבה. (ההדגשה הוספה, נ.ד.).

מכתב משרד הפנים מיום 21.5.2012 מצ"ב ומסומן ע/17.

34. ביום 19.6.2012 הוגש ערר על החלטת משרד הפנים מיום 21.5.2012. בערר נטען, כי בהיעדר הודעת פקיעה, הרי שעל פי "נוהל שרנסקי" הפקיעה חסרת תוקף. בזמן ה"פקיעה" לכאורה של מעמד העותר, העותר היה **בגיר** (העותר יליד 1972 וה"פקיעה" היא לכאורה משנת 1996), ועל כן היה על משרד הפנים לשלוח לו הודעת פקיעה משלו, ולהתחיל לספור את 7 השנים הנדרשות לשלילת תושבות מרגע בגרותו של העותר, ולא לפני כן. כמו כן נטען, כי בניגוד לעמדת משרד הפנים, הרי שהעותר עומד על כך שבתקופה הרלוונטית הוא התגורר בעיר העתיקה. ואכן, תמוה כיצד ניתן להסתמך על חקירה משנת **1990**, כדי לקבוע שמהו קרה **ברציפות** משנת **1987 עד שנת 1996**. בכל מקרה, כך נטען, גם אם התגורר העותר בא-ראם, הרי שזיקותיו לירושלים כלל לא נותקו, ולא מתקיימים התנאים לפקיעת רישיון לישיבת קבע. לבסוף נטען, כי כאשר מדובר בתקיפה של עצם חוקיות ה"פקיעה", הרי שאין מקום לעריכת בדיקה פלילית או ביטחונית. ביטול הודעת ההפקעה מעיקרה משמעו כי העותר הינו תושב, שאינו כפוף לבחינות כאלו או אחרות לצורך השבת מעמדו.

הערר מיום 19.6.2012 מצ"ב ומסומן ע/18.

35. בימים 19.7.2012, 20.8.2012 נשלחו תזכורות לערר.

התזכורות מצ"ב ומסומנות ע/19.

36. ביום 11.9.2012 נתקבל מכתב המזמין את העותר לשימוע.
37. השימוע התקיים ביום 22.10.2012. במהלכו, טענה הח"מ כי בהיעדר הודעת פקיעה, הפקיעה חסרת תוקף, והפנתה לשם כך ל"נוהל שרנסקי". עורכת השימוע, גב' טלי כהן, טענה שמדובר בטעות של הח"מ, שכן הסעיף בנוהל חל רק על אנשים שלא נגרעו בפועל מהמרשם. גב' כהן המשיכה וטענה שבשנת 1996 כלל לא היו שולחים הודעות פקיעה ולכן אין נפקות לסעיף המדובר ב"נוהל שרנסקי".
38. עוד טענה גב' כהן בשימוע, כי קיימות תמונות מחקירת המל"ל שנערכה ב-12.12.1990, שמעידות שלא התגוררו בדירה בעיר העתיקה. הח"מ ביקשה לעיין בתמונות, וגב' כהן אמרה שצריך לפנות למל"ל לשם כך.
39. מיד לאחר השימוע, אם כך, פנתה נציגת המוקד למל"ל וביקשה לקבל את תמונות החקירה. המכתב באשר לתמונות, מיום 22.10.2012, מצ"ב ומסומן ע/20.
40. בימים 7.11.2012, 21.11.2012 נשלחו תזכורות למל"ל.
- התזכורות מצ"ב ומסומנות ע/21.
41. ביום 21.11.2012 נשלחה למשיב תזכורת לערר וכן נתבקש פרוטוקול השימוע מיום 22.10.2012.
- תזכורת ובקשה לפרוטוקול מצ"ב ומסומנת ע/22.
42. ביום 3.12.2012 התקבל מכתב מהמל"ל לפיו **אינן בידי הצילומים מהחקירה משנת 1990**. מכתב המל"ל מיום 3.12.2012 מצ"ב ומסומן ע/23.
43. ביום 19.12.2012 התקבל מכתב משרד הפנים מיום 18.12.2012. במכתבו, סירב משרד הפנים לבקשת העותר לביטול שלילת תושבותו (להלן: **מכתב הסירוב**).
44. במכתב הסירוב הועלו מספר טענות:
- א. העותר פנה ללשכה בשנת 1997 ולאחר מכן שוב בשנת 2009. במסגרת הפנייה משנת 1997, משה"פ מתאר כי העותר נדרש להמציא מסמכים "לצורך בחינת תושבות". לדידי משה"פ, עובדות אלו מעידות על העובדה כי העותר ידע על "פקיעת" תושבותו וכי מרכז חייו לא היה בירושלים.
- ב. המידע מהמל"ל הגיע למשרד הפנים **בשנת 1996**, כאשר העותר היה "קטיין"(!). בהתאם למידע, "בני משפחתו" של העותר עברו להתגורר בא-ראם עוד בשנת 1988. תשלום

קצבאות הילדים הופסק ב-1.10.1989 (לא כתוב עבור אילו ילדים) ואבי העותר לא ערער על כך.

ג. בסעיף 4 למכתב נכתב כי "ע"פ בדיקתנו נמצא כי הפקיעה נעשתה כדין, חרף טענותייך כי הנ"ל היה בגיר בעת פקיעת רישיון ישיבת הקבע, ולכן ראי נוהל שרנסקי סעיף 3א". יוער, כי העותר היה בגיר כבר בשנת 1990 והדבר אינו פתוח לפרשנויות. עוד יוער, כי סעיף 3א ל"נוהל שרנסקי" עוסק באדם שנשלחה לו הודעת פקיעה, בניגוד לעותר, שלא קיבל הודעת פקיעה. על כך יורחב בהמשך.

ד. בהמשך מכתב הסירוב, מתייחס משה"פ לנישואיו של העותר לתושבת שטחים ולידת ילדיו, אשר לא הוגשה בקשה לרישום, "דבר המעיד כי מרכז חייו לא היה בירושלים".

ה. לאור זאת, מסיק משה"פ כי "לאור העובדה כי רישיון ישיבת הקבע שלו פקע כדין, בדיקות הגורמים בעניינו הינן מחויבות המציאות ומשיש מניעה פלילית הרי שאנו רואים את הבקשה כמסורבת".

מכתב הסירוב מיום 18.12.2012 מצ"ב ומסומן ע/24.

45. ביום 23.12.2012 נתבקש שוב פרוטוקול השימוע, וכן התמונות מחקירת מל"ל אשר הוזכרו במהלכו.

הפנייה מיום 23.12.2012 מצ"ב ומסומנת ע/25.

השגה 43/13

46. לאור הסירוב לערר, הגיש העותר ביום 17.1.2013 השגה לוועדת ההשגה לזרים. בקליפת אגוז, בהשגה נטען כדלהלן:

א. בהיעדר הודעה על "פקיעת" מעמד, ה"פקיעה" הינה חסרת תוקף. כמו כן, בשנת ה"פקיעה" הנטענת, 1996, העותר כבר היה בגיר, ולכן גם אם נשלחה הודעת פקיעה (דבר שלא הוכח על ידי משרד הפנים), היא הייתה צריכה להישלח גם, ובנפרד, לעותר.

ב. כל עוד לא מצביעה המשיבה על הודעת פקיעה שנשלחה לעותר, יש לראות בו תושב קבע במדינת ישראל, בלי להכפיף עניין זה לבדיקות פליליות וביטחוניות.

ג. המשיבה מנסה לטעון כי דרישתה מהעותר עוד בשנת 1997 להמציא מסמכי מרכז חיים, מהווה, כביכול, הודעה על שלילת התושבות. ואולם, דרישה להמציאת מסמכי מרכז חיים הינה דרישה המועלית תדיר על ידי המשיבה ואין לראות בה חלופה להודעה על שלילת תושבות.

ד. על פי "נוהל שרנסקי", די בכך שאדם לא קיבל הודעת פקיעה, כדי לראות בתושבותו כרציפה.

ה. למען הזהירות, הועלו בהשגה גם טענות נוספות, אשר תומכות בטענה כי תושבותו של העותר לא פקעה: זיקותיו של העותר היו מאז ומתמיד לירושלים; עמדת משרד הפנים מתבססת על ראיות חלשות.

ו. למעלה מן הצורך, התייחס העותר למניעה הפלילית העומדת, לכאורה, בינו לבין השבת תושבותו: העותר עושה מאמצים לשוב לדרך המוטב, ויש לפעול על פי אמת מידה מקלה בטיפול בבקשותיהם של תושבי קבע מירושלים המזרחית להשבת תושבותם. זאת, על אחת כמה וכמה במקרים כמו זה של העותר, אשר אין לו מעמד בשום מקום אחר בעולם.

ז. בנוסף לכלל טענותיו של העותר, נתבקשה המשיבה במסגרת ההשגה להעביר לב"כ העותרים את החומרים אשר שבו וביקשו ממנו: פרוטוקול שימוע שנערך ביום 22.10.2012 ותמונות מחקירת מל"ל שהוזכרו באותו שימוע, אך לטענת המל"ל, אינן נמצאות ברשותו.

השגה מיום 17.1.2013 מצ"ב ומסומנת ע/26.

47. ביום 21.3.2013 התקבלה החלטת יו"ר הוועדה, לפיה תשובת רשות האוכלוסין להשגה תינתן תוך 30 יום.

החלטה מיום 21.3.2013 מצ"ב ומסומנת ע/27.

48. ביום 4.2.2013 ניתן צו ביניים בהשגה, האוסר על הרחקת העותר מן הארץ, עד למתן החלטה אחרת של הוועדה.

צו ביניים מיום 4.2.2013 מצ"ב ומסומן ע/28.

49. ביום 24.2.2013 ביקש העותר מהוועדה להורות למשיבה להגיש תגובתה להשגה לאלתר.

בקשה מיום 24.2.2013 מצ"ב ומסומנת ע/29.

50. ביום 26.2.2013 ניתנה החלטת הוועדה, לפיה "דברי ב"כ העותר מדברים בעד עצמם. לתגובת ב"כ המשיב תוך 14 ימים".

החלטה מיום 26.2.2013 מצ"ב ומסומנת ע/30.

51. ביום 14.3.2013 שוב ביקש העותר כי הוועדה תורה למשיבה להגיש תשובתה לאלתר.

בקשה מיום 14.3.2013 מצ"ב ומסומנת ע/31.

52. ביום 14.3.2013 ניתנה החלטת הוועדה, לפיה "לתגובת ב"כ המשיב תוך 14 ימים. בהיעדר תגובה תשקול הוועדה מתן החלטה מבלי להמתין לתגובת המשיב".

החלטה מיום 14.3.2013 מצ"ב ומסומנת ע/32.

53. גם תקופה זו חלפה, והרשות המשיכה להתעלם מהחלטות הוועדה. ביום 14.4.2013 ביקש העותר כי הוועדה תשקול מתן החלטה מבלי להמתין לעמדת המשיב.
- בקשה מיום 14.4.2013 מצ"ב ומסומנת ע/33.
54. ביום 17.4.2013 ניתנה החלטת הוועדה, לפיה "אין יכולה להתקבל האדישות של המשיב להחלטות הוועדה". הוועדה שוב נתנה לרשות אורכה מבלי שכזו נתבקשה, של 14 יום.
- החלטה מיום 17.4.2013 מצ"ב ומסומנת ע/34.
55. ביום 12.5.2013 שוב ביקש העותר כי הוועדה תשקול לתת החלטה במעמד צד אחד.
- בקשה מיום 12.5.2013 מצ"ב ומסומנת ע/35.
56. ביום 12.5.2013 ניתנה החלטת הוועדה, לפיה "היעדר התייחסות המשיב להחלטות הוועדה, שומט הקרקע תחת קיום הלשכה המשפטית של המשיב. לתגובת ב"כ המשיב תוך 14 ימים".
- החלטה מיום 12.5.2013 מצ"ב ומסומנת ע/36.
57. ביום 16.5.2013 הגישה הרשות בקשה לאורכה בת חודשיים להגשת תשובה להשגה "בשל העומס הרב המוטל על הוועדה".
- בקשה מיום 16.5.2013 מצ"ב ומסומנת ע/37.
58. ביום 19.5.2013 הסכים העותר למתן האורכה המבוקשת, בתקווה שכך יקודם עניינו.
- הודעה מיום 19.5.2013 מצ"ב ומסומנת ע/38.
59. בחלוף החודשיים שהוקצבו לתשובת הרשות, ובהיעדר תשובה של הרשות, הגיש העותר ביום 24.7.2013 בקשה למתן החלטה במעמד צד אחד.
- בקשה מיום 24.7.2013 מצ"ב ומסומנת ע/39.
60. ביום 25.7.2013 ניתנה החלטת הוועדה, אשר תוכנה סתר מניה וביה החלטות קודמות שלה:
- לעמדת המשיב בהשגה זו חשיבות הן בפן העובדתי והן במשפטי. בשים לב כי ניתן סעד זמני המותיר את העותר בישראל, אמתין לתשובת המשיב להשגה – אך זאת עם גבול!
- המשיב יעדכן תוך 14 ימים על מועד מתן תשובה להשגה.
- החלטה מיום 25.7.2013 מצ"ב ומסומנת ע/40.
61. ביום 20.8.2013 הוגשה "הודעה מטעם המשיב ובקשה למחיקה". באותה הודעה נכתב, כי "עניינה של ההשגה בבקשה לרישיון לישיבת קבע בישראל שהגיש העותר". בהמשך לכך נכתב

שלאור החלטת הלשכה, אשר שוקלת לדחות את הבקשה לרישיון לישיבת קבע מטעמים פליליים, יש למחוק את ההשגה.

"הודעה ובקשה למחיקה" והחלטת הלשכה אשר צורפה אליה, מיום 20.8.2013, מצ"ב ומסומנת ע/41.

62. מאותה הודעה ברי היה כי ב"כ רשות האוכלוסין לא טרחה להתעמק בקריאת ההשגה, ולכן ביום 25.8.2013 הגיש העותר תגובתו, בה הדגיש כי ההשגה שבנדון **תוקפת את שלילת מעמדו של העותר** ולא עוסקת בבקשה לרישיון לישיבת קבע בישראל, כפי שניסתה רשות האוכלוסין להציג את הדברים.

תגובת העותר מיום 25.8.2013 מצ"ב ומסומנת ע/42.

63. ביום 25.8.2013 החזירה הוועדה את ההשגה לתשובת רשות האוכלוסין תוך 10 ימים.

החלטת הוועדה מיום 25.8.2013 מצ"ב ומסומנת ע/43.

64. ביום 9.9.2013 הוגשה תגובת רשות האוכלוסין להשגה. בתגובה הקצרה והלקונית, לא התייחסה הרשות כלל לטענות לגופם של דברים אשר הועלו בהשגה. אלא, התגובה חזרה בכלליות בלבד על הטענה, כי העותר התגורר בא-ראם ועל כן נשללה תושבותו. הרשות אף לא התמודדה עם טענות העותר אודות "נוהל שרנסקי" והיעדר תוקף לשלילת תושבות כאשר לא נשלחה הודעת פקיעה.

הרשות צירפה, סוף סוף, לתשובתה את פרוטוקול השימוע שנערך ביום 11.9.2012 אך לא צירפה את התמונות מחקירת המל"ל, אותן הזכירה פקידת הלשכה ואשר נתבקשו במסגרת ההשגה.

תשובה להשגה ופרוטוקול השימוע שצורף לה מצ"ב ומסומנת ע/44.

65. ביום 17.9.2013, על פי החלטת הוועדה, הגיש העותר תגובתו לתשובה להשגה. העותר הזכיר כי גם בשלב זה, לא הועברה לידי הודעת הפקיעה. כמו כן רשות האוכלוסין עדיין לא הוכיחה כראוי את טענתה בדבר מגורי העותר מחוץ לישראל, מיקומם ומשכס. העותר מעולם לא עזב את ירושלים רבתי ומעמדו נשלל בניגוד לדין.

תגובת העותר מיום 17.9.2013 מצ"ב ומסומן ע/45.

66. ביום 29.9.2013 הודיע יו"ר הוועדה כי "החלטתי תינתן בהתאם לנוהל".

הודעת יו"ר הוועדה מיום 29.9.2013 מצ"ב ומסומנת ע/46.

67. רק ביום 8.6.2014, ולאחר שהוגשה עתירה בשל התמשכות ההליכים בוועדה (עת"ם -48368-14/04), ניתנה החלטת יו"ר הוועדה, אשר דחה את ההשגה.

החלטה בהשגה 43/13 מצ"ב ומסומנת ע/47.

החלטה בהשגה 43/13

68. כפי שייטען להלן, החלטת יו"ר ועדת ההשגה רצופה אי דיוקים עובדתיים, טעויות משפטיות וכן קביעות שאינן רלוונטיות לנושא ההשגה. בטרם נעבור לתיאור המסגרת המשפטית וניתוח ההחלטה בהשגה, נפרט את עיקרי הדברים בהחלטה.
69. יו"ר הוועדה מציין, כי הנוהל הרלוונטי לעניינו של העותר הינו "נוהל פקיעת תושבות" המבוסס על "נוהל שרנסקי" משנת 2000. יו"ר הוועדה קובע, כי "בין אם ירצה כך העותר ובין אם לאו, סוגיית הוראת הנוהל בעניין פקיעת המעמד הנדונה בהשגה זו, כפופה כולה להוראות הנוהל ולנובע מאותו בג"צ מנחה 2277/98" (צ"ל 2227/98, הכוונה לעתירת המוקד להגנת הפרט נ' שר הפנים, נ.ד.).
70. יו"ר הוועדה ממשיך ואומר, כי העותר "מנסה ואף מצליח לבלבל את המשיב" ו"סוקר" באופן מעומעם את המקומות השונים בהם התגורר, להבנתו, העותר. גם יו"ר הוועדה, כמו רשות האוכלוסין בהחלטותיה הקודמות, לא מצליח להצביע על תקופה מוכחת בת 7 שנים, במהלך התגורר העותר לדידו מחוץ לישראל.
71. יו"ר הוועדה קובע, כי העותר "אינו מוכן להתמודד עם טענת פקיעת מעמד הקבע" חוץ מלטעון מה שהוא מכנה "טענת מגיע ליי". הוא קובע, כי על העותר היה להוכיח קיום מרכז חיים בישראל מאז שנת 1987 ועד לשנת 2013, וכי העותר לא עשה זאת.
72. לאחר מכן פונה יו"ר הוועדה להתמודד עם אחת מהטענות המרכזיות של העותר בהשגה, בדבר הנחייתו של שר הפנים לפיה, במקום בו התושב עבר ליישובים הסמוכים מאד לגבולותיה המוניציפליים של ירושלים, אין לקבוע שפקעה תושבותו של אותו תושב בישראל. (הנחייה המעוגנת בסעיף 54 לכתב התשובה בבג"ץ 2227/98 הנ"ל, אליה נתייחס בהמשך). יו"ר הוועדה קובע, כי ההנחיה "אינה חלה על הכפר א-ראם. אולי היא חלה על מחנה הפליטים שועפאט, אך אין היא חלה כלל על אזור המוגדר כ"אזור A" או "אזור B".
73. בסיום דבריו "מנחה" יו"ר הוועדה את העותר "להוכיח את שדרש הוא להוכיח", לדידו ש"אכן מיום שבגר מקיים מרכז חיים בתחום ישראל" ואז, כך יו"ר הוועדה, "אולי ימצא המשיב בטענה המבוססת על ראיות, מקום לשקול השבת מעמדו כתושב קבע, בכפוף לנהלים הכוללים גם בחינת הבקשה להשבת מעמד של קבע בישראל אצל גורמי הביטחון והמשטרה".

המסגרת המשפטית

74. להלן יפרטו העותרים את המסגרת המשפטית הרלוונטית לעניין שלילת תושבות, ויבססו את טענתם לפיה תושבותו של העותר נשללה בניגוד לדין. בהתאם לכך, ולי"נוהל שרנסקי" בפרט, יש לראות בעותר כמי שתושבותו מעולם לא פקעה, ולא להכפיף את סוגיית מעמדו לבדיקות פליליות, כפי שעשתה המשיבה. לאחר מכן יפנו העותרים לנתח את החלטת יו"ר ועדת ההשגה בראי הדין הרלוונטי, ולהצביע על השיאות המשפטיות שנפלו בה.

בהיעדר הודעה, הפקיעה חסרת תוקף

75. כמתואר לעיל, העותר ביקש שוב ושוב לקבל את העתק הודעת הפקיעה של מעמדו, אשר לטענת המשיבה פקע יחד עם מעמדה של אימו, "בהיותו קטיין".

76. בהקשר זה יודגש, כי הטענה לפיה הודעת הפקיעה שנשלחה כביכול בשנת 1996 לאימו של העותר, לא נשלחה לעותר עצמו "בהיותו קטיין" היא טענה מתמיהה, לאור העובדה כי העותר הינו יליד 1972, ועל כן, בשנת 1996 היה בן 24, וכלל לא היה קטיין. כלומר, **במידה ואכן נשלחה הודעת פקיעה (דבר שטרם הוכח על ידי המשיבה), היא הייתה צריכה להישלח גם, ובנפרד, לעותר.**

77. זאת ועוד: בדיקת תושבותו של העותר הייתה צריכה להיעשות בנפרד מזו של הוריו, לפחות מאז היותו בגיר. אכן, על פי חקירת מל"ל וגם לטענתו של העותר, משפחתו התגוררה בא-ראם. אין משמעות הדבר שהוא התגורר עמם שם, **במיוחד לא מאז שבגר**. ואכן, העותר נשאר להתגורר בעיר העתיקה, ועבד בשכונת מאה שערים.

78. **עמדת העותרים הינה, כי כל עוד לא מצביעה המשיבה על הודעת פקיעה שנשלחה לעותר, יש לראות בעותר תושב קבע במדינת ישראל**, בלי להכפיף עניין זה לבדיקות פליליות וביטחוניות. זאת, על פי "תצהיר שרנסקי" שניתן במסגרת בג"ץ 2227/98, ועוגן בנוהל המשיבה 5.2.0018 ("ינוהל שרנסקי"), לפיו מי שנטען לגביו כי מעמדו פקע בשל העתקת מרכז חיים מחוץ לישראל, אולם לא הודע לו על כך, **יראוהו כמי שנושא רישיון ישיבת קבע תקף בישראל**. ר' לעניין זה סעיף 3ב' ל"תצהיר שרנסקי".

"תצהיר שרנסקי" מצ"ב ומסומן ע/48.

79. המשיבה מנסה לטעון כי דרישתה מהעותר בשנת 1997 להמציא מסמכי מרכז חיים, מהווה, כביכול, הודעה על שלילת התושבות (ר' סעיפים 4, 6 למכתב הסיורב). העותר דוחה טענה זו מכל וכל. דרישה להמצאת מסמכי מרכז חיים הינה דרישה המועלית על ידי המשיבה תדיר, ואין בה כדי להוות חלופה להודעה על שלילת תושבות. זאת ועוד. פרשנות זו אינה מתיישבת עם עמדת המשיבה כפי שהובאה בתשובה לבג"ץ 2797/11 **קרעין נ' שר הפנים**, אשר עסק בשלילת תושבות בירושלים המזרחית, והיא:

המגמה הכללית לאורך השנים נשמרת והיא **שימוש זהיר ומבוקר** בסמכות משרד הפנים להודיע (על שלילת התושבות, נ.ד.), לצורך מתן זכות טיעון ובחינת העובדות הצריכות לעניין, למי שלכאורה פקעה תושבותו, **כי משרד הפנים שוקל לגרעו מן המרשם.**

(סעיף 43 לתשובה מיום 29.2.2012, ההדגשות הוספו. זמין בכתובת <http://www.hamoked.org.il/files/2012/115440.PDF>).

80. ברי, כי במקרה של העותר לא הייתה כלל הודעה על שקילה לגריעה מן המרשם, לא התאפשרה זכות טיעון ולא ניתנה כלל הודעה מסודרת על השלילה. הציפייה, כי אנשים אשר

אינם משפטנים ואינם מכירים את רזי התקנות, הנהלים והפסיקה, יבינו כי אם מבקשים מהם מסמכי מרכז חיים עליהם להסיק כי תושבותם נשללה, היא מופרכת ושערורייתית.

81. הנה כי כן, **טענת היסוד של העותר הינה כי תושבותו כלל לא "פקעה"**, וזאת בהתאם לסעיף 3ב ל"תצהיר שרנסקי" שצורף לעיל. יודגש כי סעיף זה דן באנשים שלא קיבלו הודעת פקיעה, **ו/או** לא נגרעו מקובץ מרשם האוכלוסין. כלומר, מדובר על **תנאים חלופיים**. די בכך שאדם לא קיבל הודעת פקיעה, כדי לראות בתושבותו כרציפה. על כן, טעות נפלה בדברי פקידת המשיבה, גבי כהן, במסגרת השימוע שנערך לעותר, כאשר טענה שהאמור בסעיף חל רק על אנשים שלא נגרעו מהמרשם (כלומר טענה שמדובר בתנאים מצטברים).

82. לחלופין, ולמען הזהירות, נעלה להלן טענות נוספות, אשר תומכות בטענתנו, לפיה מעמדו של העותר לא פקע, ויש לראות בו תושב קבע מאז ומעולם.

רקע: שלילת תושבות בירושלים

83. עד לשנת 1995 מדיניותו העקבית של משרד הפנים הייתה להכיר במעמדו של תושב ירושלים כתושב קבע בישראל, אף אם עבר להתגורר בבית הנמצא מעבר לגבולותיה המוניציפאליים של ירושלים. באותה תקופה לא היו גבולות, חומות ומחסומים המפרידים בין הגדה המערבית לירושלים. הרשויות לא ראו במגורים בשטחים שבשליטת מדינת ישראל כמגורים בחו"ל, והן הכירו למעשה במציאות החיים שבה נאלצים תושבי למצוא מגורים מחוץ לעיר, בשכונות המכונות "ירושלים רבתי", בעוד הם מנהלים את רוב תחומי החיים בתוך ירושלים – ילודה, עבודה, מסחר, שירותי רפואה וכיו"ב.

84. לימים, לאחר הביטול הרטרואקטיבי של המדיניות אשר כונתה "מדיניות הגשרים הפתוחים" (מדיניות אשר איפשרה את יציאת תושבי ירושלים המזרחית לחו"ל או לשטחים תוך שמירת מעמדם), הובא נושא שלילת התושבות להכרעה שיפוטית עקרונית במסגרת בג"ץ 2227/98 **המוקד להגנת הפרט נ' שר הפנים**. בעקבות עתירה זו, הודיע שר הפנים דאז, אליהו סוויסה, כי **נהלי כרטיס היוצא לא יחולו על מי שהתגורר על גבול ירושלים, מחוץ לשטח המוניציפאלי**, אשר, בהיעדר כל גבול מוחשי, לא יכול היה להסדיר את יציאותיו באמצעות כרטיס יוצא. כלומר, נקבע כי **ההתייחסות לירושלמים שהתגוררו על קו התפר ושמרו על זיקתם לירושלים תהא כאל מי ששמרו על תנאי כרטיס יוצא**.

85. מפאת חשיבות הדברים – והטעות החמורה שנפלה בהחלטתו של יו"ר ועדת ההשגה בעניין – נביא את הדברים במלואם (יודגש, כי יו"ר הוועדה הופנה, כמובן, אל הסעיף הרלוונטי בתשובת המדינה לבג"ץ 2227/98 הנ"ל):

...עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה היתה כי גם מעבר לאזור יהודה, שומרון ועזה מביא לפקיעתו של רישיון לשיבת קבע בישראל. עם זאת הנחה שר הפנים הנוכחי, הרב אליהו סוויסה, כי במקום בו התושב עבר לישובים הסמוכים מאוד לגבולותיה המוניציפאליים של ירושלים, קרי הוא התגורר ב"ירושלים רבתי", תוך שמרכז חייו בכל היבט אחר – עבודה, טיפול

רפואי, חינוך ילדים וכיו"ב – המשיך להיות בישראל, כי אז לא יקבע משרד הפנים, במקרים מסוג אלה, שפקעה תושבותו של אותו תושב בישראל. (מתוך סעיפים 53-54 לתשובת המדינה בבג"ץ 2227/98, זמינה במלואה בכתובת <http://www.hamoked.org.il/items/3058.pdf>).

86. הנה כי כן, יודגש כבר כעת מה שיפורט בהמשך, כי הודעת המדינה בבג"ץ הנ"ל, עניינה שכונות אשר נמצאות מחוץ לשטחה המוניציפאלי של ירושלים וצמודות לירושלים, דוגמת א-ראם.

87. משנת 1995 ואילך, רבים מתושבי ירושלים המזרחית גילו, כמו העותר, לעיתים בדרך עקיפה, כי משרד הפנים קבע שרישיונותיהם לשיבת קבע פקעו. זאת, לטענת משרד הפנים, משום שהעתיקו את מרכז חייהם אל מחוץ לישראל. "פקיעת תושבות" זו כללה, על פי רוב, גם את פקיעת תושבות ילדיו של התושב.

88. המדובר היה בשינוי קיצוני של מדיניות, אשר עמדה בניגוד למדיניות "הגשרים הפתוחים", והוחלה באופן רטרואקטיבי על עניינם של אנשים אשר הסתמכו על המדיניות הקודמת.

89. נגד מדיניות חדשה זו הגיש, כאמור, המוקד להגנת הפרט יחד עם ארגונים אחרים ותושבים שנפגעו מהמדיניות, עתירה לבג"ץ (בג"ץ 2227/98). במסגרת העתירה, במרץ 2000, הגיש שר הפנים דאז, נתן שרנסקי, תצהיר, אשר צמצם, בצורה מסוימת, את מדיניות שלילת התושבות.

90. עם זאת, כאמור, באשר לתושבי ירושלים המתגוררים על קו התפר ושמרו על זיקה לירושלים, על פי הודעת שר הפנים לבג"ץ, מגוריהם בשכונות התפר לא יובילו לשלילת המעמד ולכן אין חשיבות לשנת הגריעה, **שלא אמורה הייתה כלל להתרחש.**

אי קיום חזקת ההשתקעות במקרה של העותר

91. מאחורי המדיניות, לפיה תושבי ירושלים המזרחית אשר עברו להתגורר בשכונות "ירושלים רבתי" לא יאבדו את תושבותם, יש היגיון ברור. כידוע, בבג"ץ 282/88 עווד נ' שמיר (להלן: **עניין עווד**), קבע כב' הנשיא ברק כי המבחן המכריע לעניין ביטול מעמדו של תושב קבע הינו מציאות החיים, בפועל. מציאות זו צריכה להצביע, בצורה ברורה וחד משמעית, על כך שתושב הקבע ביקש לנתק את זיקת הקבע שלו לישראל וליצור זיקה חדשה למדינה אחרת. ואילו, במקרה של אנשים אשר התגוררו ומתגוררים בשכונות ה"תפר" (קרי, השכונות הנמצאות מחוץ לתחום המוניציפאלי של ירושלים אך צמודות לעיר), כאשר מרכז חייהם לכל דבר ועניין ממשיך להתנהל בירושלים, **ברי כי זיקות הקבע לישראל לא נותקו.**

92. כלומר, גם אם התגורר העותר בא-ראם, כפי שהמשיבה טוענת, הרי שהיו לו זיקות חזקות לירושלים. העותר עבד בירושלים בחברת דפוס, ברח' עבודת ישראל בשכונת גאולה; הקניות של המשפחה נערכו תמיד בירושלים; למשיג היו קרובי משפחה בירושלים (סבתא ודודה) אצלם היה מבקר לעיתים קרובות.

93. בעת"ם (י-ם) 279/07 מחסן נ' שר הפנים, תק-מח 2008 (1), 2124, נדון עניינו של עותר אשר שהה במדינה מחוץ לישראל במשך כ-16 שנה, קיבל אזרחות אמריקאית ושב להתגורר בישראל. בפסק הדין קבע בית המשפט, כי כאשר אדם עבר להתגורר במדינה זרה, ואף קיבל בה מעמד, עדיין אין הדבר מעיד בהכרח כי השתקע מחוץ לישראל. במקרה שלנו, בו לא קיבל העותר מעמד במדינה זרה והוא אף לא התגורר בשום מדינה זרה, אלא לכל היותר, גם לדידי המשיב, גר מעבר לכביש מירושלים, ודאי שלא ניתן לטעון שנותקו הזיקות באופן המצדיק שלילת מעמדו.

94. בעת"ם 8141/08 הדרה נ' מנהל לשכת מינהל האוכלוסין בירושלים המזרחית, (פסק דינו של כב' השופט עדיאל מיום 12.11.2008, להלן: עניין הדרה), התגורר תושב ישראל מירושלים בארה"ב משך למעלה מ-7 שנים ורכש בה מעמד של קבע. בהמשך שב להתגורר בירושלים עם אשתו וילדיו, שהוסיפו להתגורר בישראל לאורך כל השנים. בית המשפט הנכבד פסק, בצטטו מן ההלכה שהתגבשה בנושא, כי:

קיומו של מרכז חיים בישראל הוא פועל יוצא של מציאות חיים, אך מציאות חיים זו עשויה להשתנות, שאז "...בעל רישיון לישיבת קבע עלול לאבד את רישיונו אם המציאות משתנה כך שמבחינה אובייקטיבית אין הוא עוד תושב הארץ... על העתקת מרכז חיים ניתן ללמוד ממכלול זיקות וקשרים, שאף אחד מהם אינו מהווה מבחן ממצה" (עע"מ 5829/05 דארי נ' משרד הפנים, לא פורסם, 20.9.07). בין מכלול הזיקות האמורות, יש למנות גם את משך השהייה במדינה זרה, כמו גם קבלת רישיון לישיבת קבע באותה מדינה. לעניין זה קובעת "תקנה 11א לתקנות הכניסה לישראל ... יחזקת השתקעות", אם נתקיימה אחת העובדות המנויות בתקנה, אך חזקה זו ניתנת לסתירה על ידי בעל הרישיון... (בג"צ 7023/94 שקאקי נ' שר הפנים, לא פורסם, 6.6.95). "משמעותה של סתירה החזקה הנה הצגת הוכחה משכנעת מצד בעל הרישיון לכך שחרף התקיימות אחד או יותר מהאירועים המנויים בתקנה 11א, מרכז חייו נותר בישראל..." (עת"מ (י-ם) 457/06 אבו חאג' נ' שר הפנים, לא פורסם, 4.5.07).

(שם, סעיף 41).

95. בית המשפט קבע בעניין הדרה, כי הואיל ומשפחתו של העותר הוסיפה להתגורר בישראל, נוכח ביקוריו של העותר בישראל לאורך השנים ובשל שובו להתגורר בישראל בשנים שקדמו להגשת העתירה – לא ניתק העותר את זיקותיו לישראל. הנה כי כן, קבע בית המשפט הנכבד כי רישיון לישיבת הקבע של העותר לא פקע.

96. גם המדינה, בתשובתה לבג"ץ 2227/98 הנ"ל, מכירה במורכבות החיים, ובצורך לערוך בחינה מהותית של זיקות למדינת ישראל, תחת בחינה "טכנית" בלבד:

"מרכז חיים" של אדם לא נקבע על פי ביקור קצר מועד כזה או אחר ו/או על פי מספר שנים מדויק כזה או אחר. יש ומגורים לתקופה של חמש-שש שנים

במקום כלשהו יהיו בגדר קביעת מרכז חיים מחוץ לישראל... ויש ומגורים לתקופה של תשע שנים מחוץ לישראל לא יהיו בגדר השתקעות באותו מקום, והכל תלוי בנסיבות העניין. דהיינו, לא אורך התקופה הוא הקובע, ולא אורך הביקורים במהלך התקופה, כי אם **שורה של נסיבות קונקרטיים שיש בהם כדי להעיד היכן מקום מושבו הקבוע של אדם ומשפחתו**. לא הרי היעדרותו של רווק כהיעדרותה של משפחה שלימה וכל כיוצא בזה.

(סעיף 52 להחלטת התשובה בבג"ץ 2227/98 הנ"ל. ההדגשה הוספה, נ.ד.).

97. **אם כך קבע בית המשפט בעניינם של אנשים שעברו למדינה אחרת, מעבר לים, ואף קיבלו בה מעמד, ודאי שהקביעה, לפיה זיקותיו של אדם לירושלים לא מתנתקות כאשר הוא עובר לגור מרחק קצר מגבולה המוניציפאלי, היא קביעה סבירה ונכונה. לא בכדי הודיע שר הפנים על מדיניות שכזו במסגרת בג"ץ 2227/98, ויש להחיל אותה בענייננו.**

98. סיכומם של דברים: העותר לא ניתק את זיקותיו לישראל, בה נולד והתגורר מרבית חייו (ור' גם עת"ם 666/05 נסרין זידאן נ' שר הפנים, פסק דינה של כב' השופטת, ס' הנשיאה, י' צור, מיום 9.3.2006). על כן, לא קמה בעניינו החזקה הקבועה בתקנות הכניסה בישראל בדבר השתקעות מחוץ לישראל ולאור זאת, תושבותו כלל לא פקעה.

מניעה פלילית לכאורית – היעדר רלוונטיות

99. לאור עמדת העותר, לפיה התושבות כלל לא פקעה (אם בשל אי-הודעה על הפקיעה, ואם בשל אי קיום חזקת ההשתקעות), למניעה הפלילית הלכאורית לה טוען המשיב, אין כל רלוונטיות. נסביר.

100. יש להבחין בין מקרה של השבת מעמד אשר נשלל כדון, בו אין חולק כי יש מקום לבדיקות ביטחוניות ופליליות, לבין מקרה בו המעמד לא נשלל כדון, והבקשה היא **לבטל החלטה לפיה המעמד פקע, לגביה אין מקום לעריכת בדיקה פלילית או ביטחונית**. ביטול הודעת ההפקעה מעיקרה משמעו כי העותר הינו תושב, שאינו כפוף לבחינות כאלה ואחרות לצורך השבת מעמדו. על כך ר' והשוו עת"ם 311/06 מוניר נ' שר הפנים ואח', (21.8.08), בסעיף 4.

101. בכדי לקבוע, אם המעמד פקע כדון או לא, ובעקבות כך, להחליט אם יש מקום להכפיף את הבקשה למתן הרישיון לבדיקות "גורמים" (שב"כ ומשטרה), יש לשאול בעניינים כגון דא מספר שאלות:

א. האם הודיעו למבקש על שלילת מעמדו?

ב. האם המבקש התגורר ב"שכונות התפר" על גבול ירושלים?

ג. האם המבקש שמר על זיקותיו לירושלים?

102. **רק במקרה בו מגיעים למסקנה, כי השלילה נעשתה כדון, ניתן להכפיף בקשה להשבת המעמד לבדיקות הגורמים. לעומת זאת, במקרה בו הבדיקה מעלה, כי לא היה מקום לשלול**

את המעמד מלכתחילה, אין מקום לערוך בדיקות גורמים, שכן המבקש אינו מבקש מעמד בישראל, אלא מבקש אך את ביטול שלילת מעמדו.

103. אם כן, טענת המשיבה במכתביה מימים 21.5.2012, 18.12.2012 נעדרת היגיון. היה על המשיבה לבחון את זיקותיו של העותר לפני הפניית הבקשה למשטרה, כדי להחליט אם בכלל יש מקום להעביר אליהם את העניין. באם הייתה המשיבה לוקחת בחשבון את התשתית הראייתית הבעייתית של החלטתה משנת 1996, בודקת את זיקותיו של העותר לעיר, ומתחשבת בעובדה כי הוא התגורר (לטענת המשיבה) ב"שכונת תפר", היה עליה להגיע למסקנה כי לא היה מקום לקבוע כי מעמדו פקע. זאת, **ללא קשר לעמדת המשטרה.**

טעויות המשיבה ויו"ר ועדת ההשגה בראי המסגרת החוקית

104. כעת, משנפרסה בפני בית המשפט הנכבד המסגרת החוקית הרלוונטית לסוגיה של שלילת תושבות, נפנה לפירוט הטעויות שנפלו בהחלטות המשיבה בכלל ויו"ר ועדת ההשגה בפרט.

105. **"המשיג מנסה ואף מצליח לבלבל את המשיב" (סעיף 37 להחלטת יו"ר ועדת ההשגה):** המשיבה טענה תחילה שתושבות העותר נשללה בשנת 2006. לאחר מכן הודתה כלאחר יד שטעתה, וכי התושבות נשללה בשנת 1996. המשיבה טענה כי תושבותו של העותר נשללה בשנת 1996, "בעודו קטין", טענה מוטעית עובדתית שחזרה על עצמה מספר פעמים, למרות שברור וידוע לכל שהעותר – יליד 1972 – היה בן 24 באותה עת, כלומר בגיר. המשיבה התייחסה להשגה הברורה והמפורטת שהגיש העותר כהשגה בעניין השבת תושבות, בעוד שהיא עסקה בבירור בדרישה לביטול ההחלטה לשלול את תושבותו של העותר. יו"ר ועדת ההשגה בחר להתעלם מההתנהלות השערורייתית, המזוגגת והמזלזלת של הרשות וקבע תחת זאת כי העותר מנסה לבלבל את המשיבה. העותר, אדם פשוט אשר היה מכור בעברו לסמים וכעת מוטחות בו האשמות חסרות בסיס ופשר.

106. **"המשיג... אינו מוכן להתמודד עם טענת פקיעת מעמד הקבע ובוחר לטעון בלהט רב "מגיע לי" שלא ישללו את מעמדי כתושב קבע בישראל. וכי מדוע מגיע למשיג שלא ישלל מעמדו, האם הוכיח המשיג קיום מרכז חיים בישראל מאז שנת 1987 ועד לשנת 2013 בתחומי ישראל...? התשובה שלילית" (סעיף 39 להחלטת יו"ר ועדת ההשגה).** מדברים אלו של יו"ר הוועדה עולה הקביעה החמורה, כי על אדם להוכיח את תושבותו לרשות בכדי למנוע כי זו תישלל. המדובר בטעות קשה: הנטל להבאת הראיות המספקות לשם שלילת רישיון מוטל על המשיבה. בית המשפט חזר ופסק:

בעוד שמקום בו מתקיימים תנאיו של נוהל שרנסקי מוטל על המשיב הנטל להראות מדוע לא יושב הרישיון למי שעומד בתנאי הנוהל, הרי מקום בו מדובר בהשבת רישיון שלא בהתאם לנוהל שרנסקי, יחול על המבקש הנטל להראות מדוע יש להשיב לו את הרישיון.

(עת"ם 1630/09 עבד אל כרים חוסייני נ' שר הפנים, פורסם בנבו).

ראו גם עת"ם 649/07 ניירוך נ' שר הפנים.

107. ואילו טענת המשיבה אודות העתקת מרכז חיי העותר מחוץ לישראל למשך 7 שנים עומדת על כרעי תרנגולת ואינה מגובה מספיק באופן ראייתי על מנת לשלול רישיון. ההחלטה (המתוקנת) אודות ה"פקיעה" הינה משנת 1996, אולם היא מבוססת על חקירת מל"ל משנת 1990. המשיבה מעולם לא ביססה ראייתית את טענותיה באשר למגורי העותר בין 1990 ל-1996. זאת ועוד, מדובר בחקירת מל"ל **בעניינו של אביו של העותר**, כאשר המשיבה לא טרחה כלל לבדוק היכן התגורר העותר, במיוחד מאז שהגיע לבגירות (בשנת 1990). תמוה כיצד המשיבה קובעת מה התרחש בין השנים 1990-1996 על פי חקירה שנערכה בשנת 1990. לכל הפחות החקירה מוכיחה דברים כלפי עבר, אך לא ברור כיצד היא "צופה פני עתיד".

108. המשיבה טענה שיש ברשותה תמונות, המוכיחות את טענתה כי העותר לא התגורר בירושלים בתקופה הרלוונטית. עם זאת, חרף בקשות העותרים, תמונות אלו מעולם לא הועברו אליהם, והמל"ל אף השיב לעותרים כי אין מצויות בידי התמונות המדוברות. אם אכן קיימות אצל המשיב התמונות (דבר שכאמור לא הוכח), הרי שלא ניתנה לעותר כל אפשרות לטעון את טענותיו לגביהן.

109. גם ניסיונות המשיבה לטעון, כי לאור העובדה שהעותר נישא לתושבת שטחים בשנת 1999, הרי שהוכח שלא התגורר בירושלים (לא ברור לאיזו תקופה מתייחסת המשיבה – האם לתקופה לפני שהכיר את אשתו?!), אינם יכולים, כמובן, לעמוד.

110. יו"ר הוועדה קובע בסעיף 41 להחלטתו כי על העותר להוכיח כי אכן מיום שבגר, ניהל מרכז חיים בישראל, ואי-אז תיבחן בקשתו להשבת מעמדו. אך לא זו הבדיקה שצריכה להיערך. כאמור, הנטל היה על המשיבה, לא על העותר, להוכיח כדבעי כי העותר העתיק את מרכז חייו מחוץ לירושלים משך יותר משבע שנים. משלא עשתה כן, להחלטתה לשלול את תושבות העותר אין תוקף ודינה בטלות.

111. **טעותו היסודית של יו"ר ועדת ההשגה בסוגיית "שכונות התפר" (סעיף 40 להחלטה):** כזכור, אחת מהטענות המרכזיות של העותרים הייתה, כי בהתאם להודעת שר הפנים בתגובה לבג"ץ 2227/98, הרי שלא היה מקום לשלול את מעמד העותר, שכן אף על פי טענת המשיבה, הוא התגורר בשכונת א-ראם אשר נמצאת בצמוד לירושלים ("שכונת תפר"). ההיגיון הברור של עמדה זו של המדינה הינו, כי במקרה של אנשים אשר התגוררו ומתגוררים בשכונות ה"תפר" (קרי, השכונות הנמצאות **מחוץ לתחום המוניציפאלי של ירושלים אך צמודות לעיר**), כאשר מרכז חייהם לכל דבר ועניין ממשיך להתנהל בירושלים, ברי כי זיקות הקבע שלהם לישראל לא נותקו.

112. **דוק: הודעת שר הפנים סויסה בעניין "שכונות התפר" עוסקת בשכונות שנמצאות מחוץ לתחום המוניציפאלי של ירושלים אך צמודות לה.**

113. לדאבון לב, נפלה שגיאה חמורה בהתייחסותו של יו"ר ועדת ההשגה לאותה החלטה של שר הפנים סויסה. בסעיף 40 להחלטתו, קובע יושב הראש כי "הקביעה לעניין "קו התפר" של

ירושלים אינה חלה על הכפר א-ראם. אולי היא חלה על מחנה הפליטים שועפאט, אך אין היא חלה כלל על אזור המוגדר כ'אזור A' או 'אזור B'."

114. קביעה זו של יושב הראש שגויה בכמה מישורים: ראשית, הקביעה לעניין "קו התפר" כלל אינה רלוונטית למחנה הפליטים שועפאט, שכן **מחנה הפליטים שועפאט נמצא ממילא בשטחה המוניציפאלי של העיר ירושלים**. שנית, אין כל תימוכין או סיבה שאותה קביעה לא תחול על שכונת א-ראם, שהיא באופן מובהק שכונת "תפר" שנמצאת מעבר לקו המוניציפאלי אך בצמוד לעיר. שלישית, אין כל תימוכין לקביעתו של יושב הראש לעניין שטחי A ו-B, וגם לא ברור הרציונאל לקביעה זו.

115. לשם פישוט והדגשת הדברים, מתכבדים העותרים לצרף מפה של "ירושלים רבתי" של עמותת "עיר עמים". במפה מופיע גבול השיפוט העירוני בצבע כחול. עיון במפה מעלה בברור כי מחנה הפליטים שועפאט נמצא **בתוך** גבול השיפוט העירוני, ואילו א-ראם (צפונית לנוה עקב) נמצאת **מחוץ** לגבול השיפוט העירוני, בצמוד לירושלים.

מצ"ב מפת "ירושלים רבתי" ומסומנת ע/49.

116. הודעתו של שר הפנים סויסה נועדה לפתור **בדיוק** את עניינם של תושבי קבע אשר עברו להתגורר מעבר לגבול המוניציפאלי (לרוב – ללא יודעין, שכן הדבר היה טרם בניית חומת ההפרדה) אך המשיכו לנהל את מרכז חייהם בירושלים.

117. הנה כי כן, אף אם התגורר העותר בא-ראם משך שבע שנים ויותר, כפי שטוענת המשיבה, הרי שלא היה מקום לשלול את תושבותו, לאור העובדה כי זיקותיו לירושלים המשיכו להתקיים והודעת שר הפנים סויסה חלה בעניינו.

118. יוער, כי בתיק אחר שהיה בטיפול העותרת 7, נשללה תושבותן של אישה ואימה, בטענה שהתגוררו בשכונת א-זעים. שכונת א-זעים, כמו א-ראם, נמצאת מחוץ לגבול השיפוט העירוני אך בצמוד לעיר. ביום 17.8.2011 הוגשה בקשה לביטול שלילת תושבותן, ללשכת המשיבה בירושלים המזרחית. בבקשה נטען כי זיקותיהן של הנשים היו מאז ומתמיד לירושלים. מספר חודשים לאחר מכן, לאחר עריכת שימוע, בוטלה שלילת התושבות של האם והבת.

בקשה להשבת תושבות עבור גב' קרינאווי ואימה, מצ"ב ומסומנת ע/50.

החלטות בדבר ביטול השלילה מצ"ב מסומנות ע/51.

119. **התעלמות המשיבה ויו"ר הוועדה מהיעדרה של הודעת פקיעה**: טענה חשובה נוספת של העותרים, אשר זכתה להתעלמות מהדהדת של המשיבה לאורך כל הדרך הייתה כי, בהיעדרה של הודעה על פקיעת התושבות, הרי שהפקיעה חסרת תוקף – זאת, על פי "נוהל שרנסקי".

120. יוזכר, כי בהתאם ל"נוהל שרנסקי", בהיעדר הודעה על "פקיעת" המעמד, הפקיעה חסרת תוקף. לאור בגירותו של העותר במועד הפקיעה הנטען (וחרף טעות המשיבה שהעותר היה קטין באותה עת), לא היה די בשליחת הודעה לאימו של העותר על שלילת מעמדה, והיה צורך להודיע גם לעותר על כך (יוער כי המשיבה אף לא הציגה הודעת פקיעה שנשלחה לאימו של העותר). בדיקת תושבותו של העותר הייתה צריכה להיעשות בנפרד מזו של הוריו, לפחות מאז בגירותו. בהיעדר הודעה על פקיעה, יש לראות בעותר תושב ישראל, ואין להכפיף את הליך ביטול שלילת התושבות לבדיקות ביטחוניות או פליליות.

121. **סיכומם של דברים**, בעמדת המשיבה והחלטת יו"ר הוועדה נפלו שגיאות משפטיות מהותיות, אשר הובילו לתוצאה מוטעית בהליך ההשגה.

טענה חלופית – אמת מידה מקלה בבחינת מניעה פלילית

122. למעלה מן הצורך, יבקש העותר להתייחס בכל זאת למניעה הפלילית העומדת, לכאורה, בינו לבין השבת תושבותו.

123. העותר מודע, כמובן, לעברו הפלילי ולחומרת עבירותיו. עם זאת, יושם אל לב כי העבירה האחרונה בגינה נגזר על העותר עונש מאסר הייתה לפני 15 שנה – בשנת 1997. עוד יצוין כי מאז שנת 2006 – במשך שמונה שנים – לא הורשע העותר באף עבירה.

תדפיס הרישום הפלילי של העותר מצ"ב ומסומן ע/52.

124. עינינו הרואות, העותר עושה מאמצים ניכרים לשוב לדרך המוטב, ועברו הפלילי הנקי בשש השנים האחרונות מוכיח זאת. כיום, כל מעייניו נתונים לפרנסת משפחתו (העותר, כאמור, עובד במקום עבודה קבוע מזה שנים) ולגידול ילדיו הקטנים.

125. יוזכר, כי במקרה של תושבי קבע של ירושלים המזרחית אשר תושבותם נשללה, בתי המשפט קבעו כי יש לפעול על פי אמת מידה מקלה בטיפול בבקשותיהם להשבת תושבות:

עוצמת הנטל החלה על מי שמבקש את השבת תושבותו עשויה להיות מושפעת גם מן האבחנה "בין מי שקיבל מעמד של תושב קבע מכיוון שנולד בישראל (או בשטח שהפך להיות חלק מישראל) וגדל בה, לבין מי שקיבל מעמד של תושב קבע לאחר שהיגר לישראל" עע"מ 5829/05 דארי נ' משרד הפנים (פסק דין מיום 20.9.07). בעניין זה, מקובלת עליי ההשקפה שהנטל המוטל על המבקש את חידוש הרישיון, שעה שמדובר בתושב מזרח ירושלים שנולד בישראל (או בשטח שהפך להיות חלק מישראל), אמור להיות קל יותר. זאת משום הצורך להתחשב במורכבות המשפטית ובמציאות החיים הייחודית של תושבים אלה, אשר מעמדם כבעלי רישיון לישיבת קבע ולא של אזרחים, כנגזרת של החלת השיפוט והמשפט הישראלי על מזרח העיר, נמשך מזה 44 שנה (ראו עניין חוסייני הנ"ל, בפסקה 14). עוד מקובל עלי, כי יש להבחין בין תושב קבע, שרכש אזרחות זרה תוך ניתוק

ממשי של זיקתו לארץ ויצירת זיקה למדינה אחרת, לבין מי שהוכיח כי כוונתו בעת ששהה מחוץ לגבולות הארץ הייתה לשמר את זיקתו לישראל.
(עת"ם 1760/09 סיואנא נ' שר הפנים, פורסם בנבו; ההדגשות הוספו, נ.ד.).

126. הדברים לעיל אמורים בהקשר של תושבים, אשר מחזיקים באזרחות זרה. הם יפים על אחת כמה וכמה, כאשר מדובר באנשים כמו העותר, אשר אין להם מעמד בשום מקום אחר בעולם.

127. לעניין זה מן הראוי להזכיר את עניין זרינה (עע"ם 9807/09 פאדיה זרינה נ' משרד הפנים) אשר עסק במניעה (ביטחונית) להשבת תושבות. על פי פסק הדין, בקשת המערערת נדחתה בשל פעילותה בארגון החזית העממית וקשריה לפעילים בארגונים נוספים. בעקבות פסק הדין נערכה בדיקה נוספת בעניינה של המערערת, והוחלט, בהמלצת גורמי הביטחון, להתוות "הליך מדורג" בעניינה של המערערת, במהלכו תקבל אשרה מסוג א/5 לשנתיים, ובחלוף השנתיים מעמדה ישודרג למעמד קבע, אם לא יצטבר חומר חדש בעניינה.

מכתבו של עו"ד יצחק ברט מפרקליטות המדינה לבאת-כוחה של המערערת בעניין זרינה, המאשר את המתווה הנ"ל, מצ"ב ומסומן ע/53.

128. הנה כי כן, גם אם נניח שתושבותו של העותר נשללה כדין, עניין שיצדיק בחינה של מניעה פלילית וביטחונית, הרי שעל המשיב להפעיל את שיקול דעתו באופן מקל, תוך התחשבות בכך שמרכז חייו של העותר נמצא בארץ, כי אין לו מעמד בשום מקום אחר בעולם, ובעיקר כי ניכר שהשתקם והפסיק את פעילותו העבריינית.

סיכום

129. המשיבה, בהחלטה שערורייתית, בלתי מבוססת מבחינה ראייתית, מוטעית מבחינה משפטית ומנוגדת לעקרונות הסבירות וההגיונות, שללה את מעמדו של העותר והותירה אותו מחוסר כל מעמד בעולם. כתוצאה מכך, גם לא מתאפשר לעותר להסדיר את מעמד ילדיו הקטינים, אשר נותרו חסרי מעמד אף הם.

130. לאור כל האמור לעיל, מתבקש בית המשפט להורות למשיבה לבטל את ההחלטה אודות שלילת תושבותו של העותר ובהתאם, להסדיר את מעמד ילדיו. בנוסף יבקשו העותרים מבית המשפט הנכבד לחייב את המשיבה בתשלום שכ"ט עו"ד והוצאות משפט לטובת העותרים.

ירושלים, 16 ביולי, 2014.

נועה דיאמונד, עו"ד
ב"כ העותרים

(ת.ש. 67370)